

Stefan Kornas

"Spojrzenie na rodzinę w Polsce w kontekście wskazań soborowych",
red. A. Podsiad, A. Szafrńska,
Warszawa 1981 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 21/2, 288-290

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

streszczenia, które nadaje studium bardziej dojrzały charakter w sensie edytorskim oraz umożliwia autorom zagranicznym sięgnięcie i zwrócenie uwagi na nie.

Nasuwa się pytanie odnośnie do celowości zmian wprowadzonych przez autora do *Instrukcji Wydawniczej dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, Wrocław 1953. Przyjmując jako zasadę postawioną przez autora, czy w pełni słuszną, traktowanie poszczególnych rozdziałów jako samodzielnych całości w sensie stosowania zasad przypisów, mimo to budzą się pewne pytania, wątpliwości czy niejasności. Przede wszystkim idzie tu o brak konsekwencji w zakresie przyjętych zasad (por. np. s. 14, 15, przyp. 46, 52; s. 353, 354, przyp. 23, 25). Przypisy niejasne czy niepełne (por. np. s. 4, przyp. 4; s. 9, przyp. 27; s. 12, przyp. 41).

Przytoczone przykładowo pewne niedociągnięcia w zakresie stosowania przypisów nie pomniejszają wartości prezentowanego studium. Autor, i w tej pracy okazał się doskonałym znawcą przeszłości polskiej duchowości. Jego kompetencje stanowią o wartości komentarzy oraz doborze tekstów. Szkoda tylko, że tak cenne dokumenty ukazały się w tak „mizernej” szacie drukarskiej i kiepskim papierze. Źródła, do których wraca się często zasługują na bardziej trwalsze wydanie, także w zakresie edytorskim.

Należy z dużym uznaniem odnotować pojawienie się tak cennej pracy. Stanowić ona będzie z pewnością pomoc w dalszych badaniach nad dziejami kierownictwa duchowego w klasztorach żeńskich w Polsce w XVI—XVIII wieku. Należy wreszcie oczekiwać na dalsze wydania innych rękopisów z zakresu polskiej duchowości, zwłaszcza zakonów mniej znanych i przebadanych.

Andrzej F. Dziuba

Spojrzenie na współczesną rodzinę w Polsce w kontekście wskazań soborowych, pr. zb. pod red. A. Podsiadała i A. Szafrańskiego, Warszawa 1981, ss. 346.

Szczerze wyrazy wdzięczności należą się Instytutowi Wydawniczemu „Pax”, za udostępnienie szerokiemu gronu czytelników w naszej Ojczyźnie jeszcze jednej książki poświęconej rodzinie. Choć jest zasadniczo adresowana do młodzieży, by jej służyć „praktyczną pomocą w kształtowaniu życia małżeńskiego i rodzicielskiego” (s. 9), niemniej dla każdego człowieka interesującego się tą problematyką stanowić może cenne źródło wielorakich wiadomości. Jest to chyba pierwsza taka publikacja, w której ideowy profil stanowią teksty zaczerpnięte z dokumentów Soboru Watykańskiego II na zasadzie kontrpunktu.

Takie usytuowanie wypowiedzi soborowych na temat małżeństwa i rodziny przyczynia się nie tylko do społecznej recepcji ich treści chrześcijańskich, ale przede wszystkim służy duchowej formacji wielu ludzi według nauki Kościoła katolickiego. W obecnym czasie, gdy istnieją poważne trudności w zdobyciu dokumentów z ostatniego Soboru, a tych lektura byłaby bardzo pożyteczna dla naszego społeczeństwa, dobrze stało się, że prezentowana książka wydatnie przyczyni

się do popularyzacji przynajmniej wybranych z nich tekstów. Trzeba niewątpliwie uznać tę formę publikacji dokumentów soborowych za cenną inicjatywę mającą na celu chrześcijańskie kształtowanie życia małżeńskiego i rodzinnego w Polsce.

Zupełnie czymś nowym w tej pracy zbiorowej zawierającej artykuły 17 różnych autorów jest potraktowanie przesłania Ojca Świętego Jana Pawła II, jakie skierował do młodzieży na Skalce w dniu 8 czerwca 1979 r. jako motta do całej treści omawianej książki. Napewno papieskie słowo nadało tej publikacji specjalnego waloru i splendoru, ale stało się ono zarazem szczególnym zadaniem zarówno dla autorów zawartych w książce artykułów, jak i osób odpowiedzialnych za dobór, opracowanie i układ materiału posiadanego i przeznaczonego do druku.

Narzuca się pytanie, czy Redaktorzy książki byli świadomi konsekwencji metodologicznych, jakie wyznaczyło papieskie słowo? Współautorzy pracy również winni być wcześniej poinformowani o takim zamiarze kompozycji książki, w której mottem będzie przesłanie Jana Pawła II do młodzieży. Jak wywiązali się pierwsi i drudzy ze swego zadania, dość trudno jest orzec jednoznacznie. Samym czytelnikom należy pozostawić możliwość wyrażenia swojej opinii na ten temat.

Założenia książki, jej cel i kompozycję dobrze wyjaśnia słowo od redakcji podpisane przez A. Podsiada. Dzięki temu jest zrozumiały jej trójdzielny podtytuł, który brzmi: Skąd wyszedłem — kim jestem — co przekazuję. Ten podtytuł skrótowo określa założenia książki: „ma wyrażać postulowaną w niej podmiotowość i poczucie odpowiedzialności, a zarazem przechodność, świadomość tego, że jest się ogniwem w przekazywaniu wartości” (s. 9). Wydaje się, iż powyższe założenie zrealizowali wszyscy autorzy w prezentowanej publikacji. Można byłoby jednak zastanawiać się, czy każdy z nich z całą konsekwencją wywiązał się z powierzonego mu zadania. Przyjęcie tekstów przez Redakcję i wprowadzenie ich do omawianej pracy zbiorowej pozwala sądzić, iż poszczególni autorzy sprostali wyznaczonemu im celowi.

Można natomiast mieć pewne zastrzeżenia co do kompozycji książki. Jej Redaktorzy za podstawę logicznego uporządkowania posiadanych materiałów wzięli cykl biologiczny życia ludzkiego. Jakkolwiek trudno kwestionować słuszność tej koncepcji, musi budzić jednakże wątpliwości jej realizacja, w układzie artykułów widać odstępstwo od przyjętego kryterium. Weźmy dla przykładu artykuł *Metafizyczne ujęcie rodziny* — M. Gogacza, który znajduje się w końcowej części książki. Jego treść jako zasadnicza domaga się innego miejsca. Wydaje się, iż powinien on znaleźć się bezpośrednio po artykule C. Czapówa — *Rozwój osobowości w małżeństwie*. Także przed artykułem E. Sujak — *Klimat uczuciowy życia rodziny (Uzależnienia i zagrożenia)* należałoby umieścić refleksję ks. T. Sikorskiego pt. *Rodzina jako źródło kształtowania człowieka*. Powstaje pytanie, czy nie korzystniej byłoby dla całej pracy, gdyby zamiast tekstu E. Jabłońskiej-Deputy — *Nasze korzenie* umieścić jako pierwszy artykuł T. Klimskiego — *Małżeństwo i rodzina według książki Karola Wojtyły — Miłość i odpowiedzialność*.

Szczególnie cenną rzeczą w prezentowanej pracy jest to, że jej wszyscy współautorzy w swoich rozważaniach wierni byli jednej ideowej linii przewodniej, którą stanowiła chrześcijańska integralna wizja człowieka oraz będąca jej konsekwencją ewangeliczny radykalizm. Każdy z autorów na końcu swego artykułu podał również literaturę zagadnienia. Takie refleksje wraz z literaturą przedmiotu dobrze infor-

mują czytelników i pozwalają im w zrozumieniu danego problemu. Dlatego też znajdujący się w omawianej książce materiał autorski, z którego powstało poważne dzieło pozwala wysoko ocenić tę zbiorową pracę dotyczącą małżeństwa i rodziny.

Zwykle skróty na oznaczenie cytowanych dokumentów soborowych są umieszczone na początku książki. Tutaj jest inaczej. Czy jest to czymś uzasadnione? Redaktorzy o tym nie piszą. Godne uwagi są noty bio-bibliograficzne autorów, których artykuły stanowią elementy konstrukcyjne całej pracy. Znajdują się zawsze po przypisach lub bibliografii. Szkoda, iż tutaj Redakcja nie skorzystała z wzorów wielu wydawnictw zagranicznych, które potrzebne informacje o autorze artykułu zamieszczają w formie przypisu na początku artykułu. Nie ulega wątpliwości, że zmiana miejsca noty biograficznej mogłaby mieć pozytywny wpływ na lekturę poszczególnych artykułów wchodzących w całość ciekawej i jakże potrzebnej naszemu społeczeństwu publikacji naukowej.

Lektura wspomnianej książki może spowodować u wielu czytelników uczucie zawodu, gdyż brakuje w niej na końcu jakiegoś podsumowania. Takie słowo końcowe od Redakcji mogłoby być równie użyteczne, jak to z początku książki. Natomiast podziękowanie należy się Redaktorom za umieszczenie na ostatniej karcie indeksu cytatów z dokumentów soborowych i not bio-bibliograficznych.

Wspomniane drobne uwagi dotyczące różnych elementów prezentowanej publikacji w niczym nie mogą umniejszyć jej wielkich wartości naukowych i chrześcijańskich. Praca ta choć zbiorowa i złożona ze zróżnicowanego i interdyscyplinarnego materiału, tworzy jednak organiczną całość. Jest to zasługą Redaktorów, którzy przyjętą przez siebie koncepcję konsekwentnie zrealizowali.

Omawiana książka stanowi pewne panoramiczne spojrzenie na współczesną rodzinę w Polsce. Warto, by to spojrzenie dalej pogłębiano i poszerzano, gdyż jak mówi Jan Paweł II w Adhortacji Apostolskiej *Familiaris consortio* — „małżeństwo i rodzina stanowi jedno z najcenniejszych dóbr ludzkości” (nr 1). Dlatego należą się słowa uznania Wydawnictwu za podjęcie tematu tak ważnego dla naukowców i dużego kręgu ludzi.

Jeśli „w obecnym momencie historycznym ... rodzina jest przedmiotem ataków ze strony licznych sił, które chciałyby ją zniszczyć lub przynajmniej zniekształcić” (nr 3), to wspomniana książka pragnie nieść swoją treścią pomoc tym, którzy znając wartość małżeństwa i rodziny, chcą pozostać im wierni. Z całą pewnością treści prezentowanej książki przyczynią się do odnowy naszego społeczeństwa w duchu chrześcijańskim.

Trzeba zatem uznać tę publikację za bardzo cenną i interesującą. Można ją polecić uważnej lekturze, tak osób zamierzających wstąpić w związek małżeński, jak i już żyjących w rodzinach. Dla jednych i drugich książka stanowi wartościowe współczesne opracowanie całego szeregu trudnych problemów z zakresu życia małżeńskiego i rodzinnego.

Stefan Kornas